

Ministerieel besluit tot definitieve bescherming als cultuurhistorisch landschap van Kloostersite 'Abdij van Beaulieu' met Steenkouter, Kloosterkouter en Langemeersen in Wortegem-Petegem (Petegem) en Oudenaarde (Bevere)

Rechtsgronden

Dit besluit is gebaseerd op:

- het Onroerenderfgoeddecreet van 12 juli 2013, artikel 6.1.1;
- het besluit van de Vlaamse Regering van 5 juli 2024 tot delegatie van beslissingsbevoegdheden aan de leden van de Vlaamse Regering, artikel 2, 1°;
- het besluit van de Vlaamse Regering van 30 september 2024 tot bepaling van de bevoegdheden van de leden van de Vlaamse Regering, artikel 5, §1, eerste lid, 3°.

Vormvereisten

Dit besluit kwam tot stand volgens de procedurestappen en de vormvereisten, beschreven in:

- het Onroerenderfgoeddecreet van 12 juli 2013, artikel 6.1.6 tot en met 6.1.14;
- het Onroerenderfgoedbesluit van 16 mei 2014, artikel 6.2.1.

De volgende vormvereisten zijn vervuld:

- De erfgoedwaarden zijn onderzocht.
- De resultaten van het onderzoek zijn opgenomen in een beschermingsdossier.
- Het voorlopig beschermingsbesluit werd getekend op 12 juni 2024 en werd bij uittreksel in het Belgisch Staatsblad bekendgemaakt op 28 juni 2024.
- De zakelijkrechthouders zijn op de hoogte gebracht van de voorlopige bescherming.
- De gemeenten Wortegem-Petegem en Oudenaarde organiseerden een openbaar onderzoek van 8 juli 2024 tot en met 6 augustus 2024.
- De gemeente Wortegem-Petegem organiseerde een hoorzitting op 15 juli 2024.
- Het besluit tot verlenging van de voorlopige bescherming werd getekend op 28 februari 2025 en werd bij uittreksel in het Belgisch Staatsblad bekendgemaakt op 11 maart 2025.
- De behandeling van de adviezen, opmerkingen en bezwaren is opgenomen als bijlage 3 bij dit besluit.

Motivering

Het cultuurhistorisch landschap Kloostersite 'Abdij van Beaulieu' met Steenkouter, Kloosterkouter en Langemeersen in Wortegem-Petegem (Petegem) en Oudenaarde (Bevere) is van algemeen belang wegens de volgende erfgoedwaarden:

- de archeologische waarde:

De kloostersite 'Abdij van Beaulieu' met aansluitend koutercomplex van de Steenkouter en Kloosterkouter kan op basis van eerder archeologisch onderzoek en prospectie worden aangewezen als een gebied met een zeer belangrijk potentieel naar archeologisch erfgoed. Op de Kloosterkouter, ten noorden van het meerskantgehucht Huiwede, werden silexartefacten gevonden waaronder schrabbers, klingen, pijlpunten, gepolijste bijlen en stukken hertshoorn, die verwijzen naar een mesolithische en/of neolithische nederzetting. Bij archeologische veldprospectie werden ter hoogte van de voormalige kloostersite vondsten geregistreerd, waaronder wandscherven en dakpanfragmenten, die kunnen verwijzen naar een Romeinse villa op deze plaats.

In de zogenaamde intra-muros zone van de voormalige kloostersite werden bij latere archeologische opgravingen versierde tegels, glas, huisraad, grafsteenfragmenten, muurresten, afvalkuilen, munten, beeldjes, gereedschap en dierlijk botmateriaal aangetroffen, hoofdzakelijk uit de tweede helft vijftiende tot begin zestiende eeuw. Op basis van nog recenter geofysisch onderzoek en archeologische begeleiding kwamen ook muurrestanten van het polygonale koor van de verdwenen kloosterkerk aan het licht en werden geassocieerde sporen en vloerniveaus aangetroffen, waaronder zuilbasissen, gewelfpijlers en steunbeerposities.

Het clarissenklooster van Beaulieu was in de late middeleeuwen één van de rijkste geestelijke instellingen van Vlaanderen en kende een tweede bloeiperiode in de zeventiende eeuw. Op het toppunt van zijn bestaan omvatte dit complex een uitgebreid gebouwenbestand, maar ook alle aanhorigheden die kenmerkend waren voor een klooster in deze tijd, zoals ommuurde tuinen, boomgaarden, visvijvers en een losplaats aan de Schelde. In 1783 werden delen van het complex afgebroken. Toch manifesteert de ondergrondse aanwezigheid van het klooster zich nog zeer duidelijk in het landschap, onder meer door toegangen die leiden naar kelders, rioleringen en waterputten, door grondsporen aan de oppervlakte en door een subtiel microreliëf. Naast bodemsporen van het verdwenen gebouwenbestand van het clarissenklooster kunnen ook sporen van begraving worden aangetroffen. Het cultuurhistorische landschap heeft ontegensprekelijk een hoge archeologische waarde en kan betekenisvol bijdragen tot het onderzoek van kloostersites in het algemeen en clarissenkloosters in het bijzonder. Dit geldt ook voor de gebiedsdelen die door grondwerken voor de aanleg van het golfterrein vrij ingrijpend zijn gewijzigd;

- de historische waarde:

De kloostersite 'Abdij van Beaulieu' geldt als een voorname en historisch belangrijke site met een vroege ontstaansgeschiedenis. Ook in het omgevende gebied werd al een menselijke aanwezigheid geregistreerd vanaf de steentijden. De kloostersite werd omstreeks 1290 gesticht door de Orde van Clarissen, een vrouwelijke tak van de vroeg-franciscaanse beweging, op initiatief van Isabella van Luxemburg, tweede echtgenote van graaf Gwijde van Dampierre. De kloostersite van deze Rijke Klaren of Urbanisten genoot pauselijke bescherming en werd in de loop van de dertiende eeuw bekend als zogenaamde 'Abdij van Beaulieu', verwijzend naar het nabijgelegen grafelijke buitenverblijf 'Bello loco'. Dit Petegemse burchtcomplex, waaraan in de elfde eeuw ook al een klooster en proosdij en vervolgens in de twaalfde eeuw de Franse benedictijnenabdij van Saint-Thierry du Mont d'Hor bij Reims waren verbonden, ontstond vanuit een

oorspronkelijke Karolingische 'curtis' of vroomhof, een voorbeeld van een zogenaamde 'villa publica' of koninklijk domein uit de negende eeuw, en een latere castrale motte uit de elfde eeuw.

Het clarissenklooster met hospitaal, scriptorium en bibliotheek, dat de nochtans moeilijke veertiende eeuw kon doorstaan, ontwikkelde zich tot een van de rijkste geestelijke instellingen van Vlaanderen in de vijftiende en de zestiende eeuw. Het werd na plunderingen in 1566 en 1572 opnieuw tot bloei gebracht in de zeventiende eeuw. Voortgaande op de zestiende tot achttiende-eeuwse iconografie, rekeningboeken en boedelbeschrijvingen blijkt de toen grotendeels ommuurde kloostersite een uitgebreid gebouwenbestand te hebben gehad met onder meer een noviciaat met keukens, refters en slaapzalen, een kapittelzaal, een pandgang, een kloosterkapel met beiaardtoren, een sacristie, een poortgebouw, een kapelaanshuis, een gastenkwartier, aanhorigheden en dienstgebouwen, een washuis, één of meerdere bakhuizen, een brouwerij met moutast, een rosmolen, waarschijnlijk een duiventoren en meerdere kelders, schuren en stallen. Bij het klooster, omgeven door ommuurde tuinen, boomgaarden en visvijvers, lag een laad- en losplaats op de Schelde.

De door het clarissenklooster overgenomen landbouwexploitatie, die eerder in de Karolingische periode ten dienste stond van de vorstelijke consummatie, kan geassocieerd worden met het kouterareaal van de Steenkouter en Kloosterkouter van om en bij de negentig hectare groot en was vrijgesteld van geldelijke lasten of tiendebetaling. Het traditionele akkerlandgebruik op de kouters bezat aanvankelijk een driedeling in zogenaamde 'drieten' wat ongetwijfeld verband hield met het drieslagstelsel, dat later werd vervangen door meer complexe systemen van vruchtwisseling zonder braak. Het grote, aaneensluitende kouterareaal illustreert nog steeds het vroegere grootgrondbezit van het clarissenklooster.

Aan de dorpsheerlijkheid van Petegem, in 1452 verworven door hertog Filips de Goede, was zeker sinds de vroege vijftiende eeuw, maar wellicht reeds eerder, ook het meerskantgehucht Huiwede verbonden met een areaal aan gemene weidegronden. Een deel van de valleigronden werd gebruikt als graasweide, maar een ander, meer geprivatiseerd deel, werd traditioneel gebruikt als hooiweide of hooiland, vooral dan de laagstgelegen percelen ter hoogte van de Langemeersen. Hiervoor werden tijdens het ancien régime zowel openbare als private hooigrasverkopen (respectievelijk door de schepenen van de dorpsheerlijkheid en door het clarissenklooster) georganiseerd. Aan de verkopen waren voor de pachters ook voorwaarden voor nabeweiding gekoppeld. Ook na het ancien régime, tot omstreeks 1950, werden in Petegem en Bevere elk jaar hooigrasverkopen of zogenaamde 'grasvendities' gehouden, waarbij private eigenaars van graslandpercelen hun hooigras uit de Scheldemeersen via een notaris gezamenlijk te koop aanboden. Op de Steenkouter, afgezet met vermoedelijk stenen statie- of kruiswegkapellen, stond minstens vanaf het midden van de achttiende eeuw de verplaatste Nedermolen, waarvan enkel de molenheuvel bewaard bleef. Deze windmolen was eveneens verbonden aan de dorpsheerlijkheid. Al deze elementen en relictten, en zeker ook de goed bewaarde, grote akkerlandpercelen en de smalle graslandpercelen van de Langemeersen in uitzonderlijk lange opstreckende kavels, vormen een illustratie van het complexe en grotendeels feodale landgebruik in dit cultuurlandschap. Het huidige akkerlandbeheer op de kouters en het graslandbeheer in de Scheldevallei, dit laatste voornamelijk onder het statuut van natuurreservaat, wordt nog steeds voortgezet.

De van nature overstroombare Scheldemeersen werden in de zeventiende tot de negentiende eeuw occasioneel ingeschakeld in het militair inundatiesysteem van de stad Oudenaarde, maar evengoed in de algemene waterhuishouding van het gebied. De Rietgracht of Coupure met nog onbeschoeide oevers vormt één van de belangrijkste leigrachten uit dit systeem en werd bestempeld als een 'maîtresse rigole'. Een uitgebreid netwerk van sloten en greppels in de Langemeersen staat nog steeds in verbinding met de Rietgracht of Coupure en getuigt van het complexe waterpeilbeheer in de Scheldevallei met afwatering van de graslanden in het zomerhalfjaar maar ook voor de bevoeiing ervan in het winterhalfjaar. De artificiële graslandbevoeiing in de Scheldemeersen is voor dit gebied uitzonderlijk goed gedocumenteerd door de Britse politicus en landbouwkundige sir John Sinclair in zijn boek 'Hints regarding the agricultural state of the Netherlands compared with that of Great Britain', gepubliceerd in 1815.

Het clarissenklooster werd in 1783 bij decreet opgeheven en openbaar verkocht, waarna verschillende gebouwen, waaronder de kloosterkapel, werden gesloopt. Het bewaarde poortgebouw met doorrit, het kapelaanshuis, het gastenkwartier met traptoren, het huis zogenaamd 'Den Uil', schuur, kelder, waterput en bakhuis en drie aanhorigheden of vroegere dienstgebouwen, voornamelijk opgetrokken in traditionele hoofdzakelijk zeventiende-eeuwse bak- en natuursteenarchitectuur, getuigen evenwel nog steeds van het rijke historische verleden van de kloostersite. Vanaf halfweg de negentiende eeuw tot omstreeks het midden van de twintigste eeuw werd onder impuls van de familie Pycke de Peteghem, eigenaars van het naburige 'Oud Kasteel' en 'Nieuw Kasteel' van Petegem, een succesvolle adellijke verwervingspolitiek gevoerd om rond de voormalige kloostersite een nieuwe domeinstructuur te vormen. De kloostersite kende toen een overwegend agrarische uitbating en is pas recent geëvolueerd tot residentiële bewoning.

Een bewaarde wedstrijdtoeren herinnert aan de jaarlijkse paardenrennen die in de eerste helft van de twintigste eeuw door het echtpaar baron Max(imilien) Pycke de Peteghem en barones Edith de T'Serclaes de Kessel op een geïmproviseerde hippodroom in de Scheldemeersen werden georganiseerd. De toren diende als uitkijkpost voor de jury, waarbij de ruimte onderaan ook dienst deed voor het omkleden, wegen en verfrissen van de jockeys;

- de wetenschappelijke waarde:

Het gebied met de kloostersite 'Abdij van Beaulieu', gesitueerd aan een inmiddels afgesneden Scheldemeander, ligt op de overgang van een licht golvend laagterras naar een vlakke alluviale riviervallei. De geologische basis van het gebied bestaat uit Tertiaire kleiige lagen van mariene oorsprong, met daarop een zandlemige tot kleiige Kwartaire deklaag. Langs de Meersstraat ligt een ongeveer twee meter hoge steilrand als markante terreinovergang. Deze terreinovergang is een typevoorbeeld van een reliëfprofiel bepaald door geologische opvullingen. Het gebied is daarmee representatief voor de geomorfologische processen uit de late, glaciële periode van het Pleistoceen en de vroege periode van het Holoceen, die samen een belangrijke rol hebben gespeeld bij de landschapsgenese van de zogenaamde 'Vlaamse Vallei'. De afgesneden meander nabij de voormalige kloostersite herinnert dan weer aan het postglaciële rivierpatroon van de Schelde.

In de alluviale vallei zijn nog andere reliëfverschillen waarneembaar, onder de vorm van oeverwallen en komgronden, te wijten aan een verschil in sedimentatie tijdens opeenvolgende overstromingen vanuit de Schelde. De bodemkenmerken variëren van droge tot matig droge zandleemgronden en lichte zandleemgronden op de Steenkouter en de Kloosterkouter tot natte tot zeer natte klei- en zware kleigronden in de Langemeersen en in de binnenlob van de afgesneden Scheldemeander, maar ook met overgangen naar iets minder natte en lichtere zandleemgronden. Lokaal komen onder kleipakket in de Langemeersen ook veenafzettingen voor.

Het gebied vertoont bijzondere kenmerken van een sterke grondwaterstroming met zowel diepe als ondiepe basenrijke en kalkhoudende kwel, ontstaan na infiltratie van regenwater in de Steenkouter en Kloosterkouter en in duurtijd variabel transport doorheen de meer of minder watervoerende Kwartaire zand- en zandleemlagen. Deze specifieke abiotische condities zijn bepalend voor het voorkomen van typische graslandvegetaties met zeldzame en zelfs bedreigde plantengemeenschappen, soms met soorten, zoals weidekervel en weidekerveltorkruid. Deze bedreigde plantengemeenschappen kennen een beperkt verspreidingsgebied en vormen een Europees beschermingswaardig habitatype. Vooral de uitgestrekte extensief beheerde natte hooigraslanden en de enkele rietlanden en grazige ruigten zijn soortenrijk en behoren tot de vegetatietypes van het Glanshaververbond (*Arrhenaterion*), het Verbond van grote vossenstaart (*Alopecurion*) en het Dotterbloemverbond (*Calthion*), met overgangen naar het Rietverbond (*Phragmition*) en het Verbond van scherpe zegge (*Magnocaricion*) en het Dotterbloemverbond (*Calthion*).

Door het relatief grote graslandareaal, het regelmatig overstromingsregime, het vrij ongestoorde grondwaterproces en de geringe rustverstoring komen in het gebied ook broedbiotopen voor van zeldzame vogelsoorten zoals kwartelkoning, krakeend, bruine kiekendief en sprinkhaanrietzanger, gelinkt aan grote riviervalleien. Buiten het broedseizoen, tijdens de trekperiode en in de winter is het gebied belangrijk als pleister- of winterslaapplaats voor onder meer kemphaan, bokje, watersnip, blauwe kiekendief, paapje, waterpieper en baardmannetje. De Steenkouter en Kloosterkouter vormen samen ook een geschikt broedbiotoop voor akkervogels als veldleeuwerik en patrijs, gebonden aan open terreinen.

Het voorkomen van zeldzame planten- en diersoorten, alsook van de geassocieerde vegetaties en diergroepen, maakt het gebied tot één van de zeldzame plaatsen in Vlaanderen waar onderzoek en kennisverdieping rond traditioneel beheerde cultuurlandschappen mogelijk is;

- de ruimtelijk-structurerende waarde:

De verschillende landschapscomponenten en structurerende landschapselementen in het gebied vormen een sterke en nauwelijks verstoorte samenhang. De grotere deelgebieden met het open koutercomplex van de Steenkouter en Kloosterkouter en de open tot halfopen graslandkernen in de Scheldemeersen, zijn nagenoeg onbebouwd. Een langgerekte houtkant langs de Meersstraat van ongeveer 875 meter lang markeert de twee meter hoge steilrand tussen beide deelgebieden en is duidelijk grensstellend.

De typische en uitzonderlijk lange opstreckende perceelsvormen in de Langemeersen met verhoudingen van ongeveer 20 meter breed op 300 meter lang of uitzonderlijk van

3,5 meter breed op bijna 600 meter lang, wordt bepaald door een uitgebreid netwerk van sloten en greppels. Zeker daar waar dit patroon is aangevuld met knotbomenrijen, wordt dit deelgebied ruimtelijk gestructureerd. Deze kenmerken worden tijdelijk nog versterkt in het hooiseizoen met een afwisseling van vroegere en latere maaibeurten.

De overgang van het koutercomplex naar de alluviale riviervallei wordt daarnaast geaccentueerd door de aanwezigheid van het meerskantgehucht Huiwede, getypeerd door voormalige landarbeiderswoningen en kleine hofsteden waarvan de langgestrekte voorgevels van de hoofdvolumes zuidgericht zijn. Deze historische rijbebouwing vertoont een opvallend ruimtelijk-structurerend bewoningspatroon.

Ook de afgesneden Scheldemeander, dicht bij de voormalige kloostersite en nog goed herkenbaar als open water, vormt een ruimtelijk-structurerend landschapselement;

- de esthetische waarde:

Door de gave historisch-landschappelijke structuur van kouterruggen en valleigraslanden langs de Scheldevallei bezit het gebied een hoge esthetische waarde. Het resterende historische gebouwenbestand van het voormalige clarissenklooster en het meerskantgehucht Huiwede bevinden zich daarmee nog in een oorspronkelijke setting van een oud cultuurlandschap. De open zichten over de kouters en over de Scheldemeersen, soms met het massief van de Koppenberg als decor van het heuvellandschap van de Vlaamse Ardennen, dragen bij aan de hoge landschappelijke belevingswaarde van het gebied. Deze belevingswaarde wordt ondersteund door een relatieve rust en stilte in het uitgestrekte gebied, dat nauwelijks door wegen is versneden.

In het gebied komen enkele waardevolle zichten voor, onder meer over de open koutercomplexen van de Steenkouter en Kloosterkouter, plaatselijk met waarneming van het profiel van de dorpskerk van Petegem, in de Scheldevallei met lokaal de toren van de Sint-Walburgakerk van Oudenaarde als baken en plaatselijk ook met doorkijk op de voormalige kloostersite, waarbij de traptoren van het gastenkwartier, met klokvormig dak en sierlijke spits met windvaantje een markante blikvanger vormt in het landschap. De afgesneden Scheldemeander, nog deels herkenbaar als open water, draagt bij aan extra beeldvariatie in het landschap.

DE VLAAMSE MINISTER VAN BEGROTING EN FINANCIËN, VLAAMSE RAND,
ONROEREND ERFGOED EN DIERENWELZIJN BESLUIT:

Artikel 1. De volgende onroerende goederen worden definitief beschermd als cultuurhistorisch landschap:

Kloostersite 'Abdij van Beaulieu' met Steenkouter, Kloosterkouter en Langemeersen met bijhorende voormalige afhankelijke hoeve, meerskantgehucht Huiwede met landarbeiderswoningen en kleine hofsteden en afgesneden Scheldemeander, Abdijstraat, Beerstraat, Kortrijkstraat, Meersstraat en Muurstraat in Wortegem-Petegem (Petegem) en Minderbroedersstraat en Bedrijvenpark Coupure in Oudenaarde (Bever), bij het kadaster bekend als:

Wortegem-Petegem, tweede afdeling, sectie C, perceelnummers 27A, 29D, 31B, 32H, 33N, 33R, 37A, 42B, 47A, 48, 52, 55, 56, 53A, 53B, 54A, 54B, 54C, 57A, 58A, 59A, 59/2A, 59/52A, 59/53, 59A, 60A, 61B, 61C, 61D, 62, 63, 64, 65, 66A, 67C, 69A, 72B, 78B, 79E, 82E, 86/2A, 86A, 88C, 91C, 97C, 100F, 103A, 106C, 111D, 114C, 115A, 116D, 117D, 117E, 118C, 118D, 119A, 119B, 120, 121A, 121B, 122, 123A, 124A, 125B, 125C, 126, 127A, 127B, 128, 129, 130A2, 130F2, 130T, 130Z, 131, 132, 133A, 133B, 134A, 134B, 135A, 136A, 139D2, 139W, 139Z, 140A, 141N, 141R, 141S, 141V, 142, 143B, 143C, 143D, 145D, 146D, 146E, 147E2, 147F2, 147G2 (deel), 147H2, 148R, 148S, 157E, 159D, 160X2, 302/2A, 302/2B, 331E, 337E, 337F, 337G, 337H, 340C, 342C (deel), 347A, 348B, 348C, 348D, 350F, 350G, 351G, 351H, 352B, 352C, 355H, 355K, 356C, 357F, 359/2, 359B, 359C, 360, 361/2, 361D, 361E, 361F, 361G, 361H, 362/2A, 362/2B, 362C, 362D, 363C, 366R, 366T, 366V, 369B, 371B, 372, 373E, 374C, 374D, 375B, 376/2, 376B, 377A, 378A, 379A, 380A, 381A, 382A, 383A, 384A, 385A, 386A, 387A, 388A, 389A, 390A, 391A, 392A, 393A, 394A, 395B, 395C, 395D, 395E, 396B, 396C, 396D, 396E, 396F, 398B, 399A, 399B, 400A, 400B, 401A, 401B, 402A, 402B, 403B, 404H, 404K, 404L, 404M, 404N, 405B, 406, 407, 408A, 408C, 408D, 409A, 409C, 409D, 410A, 410B, 411A, 411B, 412C, 412D, 412E, 412F, 413A, 413B, 414, 415A, 416A, 418/2, 418B, 419A, 420A, 421A, 422A, 423, 424, 425A, 426, 427A, 428A, 429A, 430A, 431A, 432B, 434A, 435A, 436A, 437A, 438/2, 439A, 440A, 441A, 442A, 444/2A, 444A, 445A, 447/2, 447A, 448A, 449A, 450, 450/2A, 451A, 452A, 453A, 455A, 456A, 457A, 458/2, 458A, 459A, 460A, 461A, 463A, 464A, 465/2, 465A, 466A, 467A, 468A, 470C, 471A, 472A, 474C, 475A, 476A, 478D, 479A, 480A, 481B, 482B, 483A, 484A, 486/2, 486B, 487A, 488A, 489B, 490B, 491A, 492A, 498A, 499B, 504A, 506B, 507B, 507C, 508B, 520A, 521/2, 522C, 523A, 524B, 526C, 527/2, 527A, 528B, 529C, 530C, 531A, 532/2C, 532A, 533A, 534C, 535A, 536A, 538B, 539A, 540A, 541B, 543A, 544A, 545B, 546B, 547A, 548A, 549/2, 549D, 551, 552, 555, 555/2, 556A, 557C, 559, 559/2, 560A, 561D, 563A, 564, 564/2, 566C, 567A, 568, 568/2, 569C, 570C, 571, 572A, 573C, 574C, 575A, 576, 576/2, 577C, 579, 580, 581C, 582C, 583A, 584, 584/2, 585C, 587D, 588A, 589A, 592A, 593B, 594C, 597, 598/2A, 598A, 599A, 600A, 601A, 602A, 603, 604, 605A, 606A, 607A, 608/2A, 608A, 609A, 610A, 611, 612A, 613B, 614A, 615A, 616, 617, 618, 619, 620, 621B, 622B, 623A, 624A, 625, 626, 627, 628A, 629A, 630A, 631, 632, 633A, 634A, 636A en 636B en deel uitmakend van het openbaar domein;

Wortegem-Petegem, tweede afdeling, sectie D, perceelnummers 326T, 327B, 327/52B en 327/52C en deel uitmakend van het openbaar domein;

Oudenaarde, achtste afdeling, sectie B, perceelnummers 446M (deel), 472A (deel), 477/2, 477B, 478/2, 478A, 479A, 480B, 481/2, 481B, 482A, 483A, 484B, 507B (deel), 507C, 516A, 519, 520, 521, 521/2, 522, 523A, 524, 525, 528A, 529A, 530, 531/2, 531A, 532A, 533A, 535A, 536B, 537, 537/2, 538A, 539A, 540A, 541A, 542, 543, 544, 545, 546 en 547A en deel uitmakend van het openbaar domein.

Het plan met de aflijning is opgenomen als bijlage 1 bij dit besluit.

De fotoregistratie van de fysieke toestand van het cultuurhistorisch landschap is opgenomen als bijlage 2 bij dit besluit.

Art. 2. De erfgoedwaarden van het cultuurhistorisch landschap zijn:

- 1° archeologische waarde;
- 2° historische waarde;
- 3° wetenschappelijke waarde;
- 4° ruimtelijk-structurerende waarde;
- 5° esthetische waarde.

De erfgoedelementen en de erfgoedkenmerken van het cultuurhistorisch landschap zijn:

- 1° open kouters van de Steenkouter en Kloosterkouter met dominerend akkerland en begroeide molenheuvel van de vroegere Nedermolen (ID 28210) op de Steenkouter;
- 2° open tot halfopen graslanden in de Scheldemeersen en met specifiek hooibeheer in de Langemeersen, lokaal afgewisseld met rietlanden, grazige ruigten, kleine bossen en populierenaanplanten, plaatselijk begeleid door perceelsrandbegroeiingen met knotbomen, enkele opgaande bomenrijen, talrijke rietkanten en enkele sporen van voormalige grienden en verlaten veenkuilen;
- 3° enkele halfverharde en onverharde wegen, waaronder de halfverharde en deels gekasseide kouterslag (Trage weg nr. 210) over de Kloosterkouter, een onverharde voetweg (Trage weg nr. 43) langs het meerskantgehucht Huiwede, vier halfverharde en deels gekasseide wegen (Trage wegen nrs. 61b, 127, 130 en 200) in de Scheldemeersen;
- 4° een afgesneden Scheldemeander met open water en plaatselijke bosontwikkeling en een klein restant van de vroegere rivierloop van de Schelde met plaatselijke bosontwikkeling;
- 5° archeologisch erfgoed op de voormalige kloostersite en het aansluitend koutercomplex:
 - a) Petegem, Abdijstraat-Meersstraat-Muurstraat, oppervlakkige grondsporen van vroegere nederzettingen, soms met verspreide artefacten (ID 502712)
 - b) Petegem, Abdijstraat, oppervlakkige bouwsporen en microreliëf van vroegere kloostergebouwen, muren, laad- en losplaats en visvijvers (ID 500247 en 502724)
- 6° bouwkundig erfgoed op de voormalige kloostersite, in het meerskantgehucht Huiwede en verspreid in het gebied, met inbegrip van de erven met bijhorende beplantingen en (moes)tuinen:
 - a) Petegem, Abdijstraat 1-1A, poortwachtershuis (ID 28191)
 - b) Petegem, Abdijstraat 2, poortwachtershuis (ID 28191)
 - c) Petegem, Abdijstraat 3, kapelaanshuis (ID 28191)
 - d) Petegem, Abdijstraat 4, vroeger dienstgebouw (ID 28191)
 - e) Petegem, Abdijstraat 6, gastenkwartier met traptoren, schuur, kelder, waterput en bakhuis en huis zogenaamd 'Den Uil' (ID 28191)
 - f) Petegem, Abdijstraat 7; vroeger dienstgebouw (ID 28191)
 - g) Petegem, Abdijstraat 8; vroeger dienstgebouw (ID 28191)
 - h) Petegem, Muurstraat 10; voormalige hoeve met kapel en bakhuis (ID 28226)
 - i) Petegem, Muurstraat 12, landarbeiderswoning
 - j) Petegem, Meersstraat 2; landarbeiderswoning (ID 28223)
 - k) Petegem, Meersstraat 3; hofstede (ID 28224)
 - l) Petegem, Meersstraat 4; landarbeiderswoning
 - m) Petegem, Meersstraat 5; landarbeiderswoning
 - n) Petegem, Meersstraat 11; hofstede
 - o) Petegem, Meersstraat 16; hofstede (ID 28225)

p) Petegem, Scheldemeersen; wedstrijdstoren (ID 308582)

7° Houtige beplantingen met erfgoedwaarde binnen het cultuurhistorisch landschap:

- a) Petegem, kloostersite; perceelsrandbegroeiingen met knotbomen en houtkanten
- b) Petegem, Meersstraat; houtkant op talud van steilrand en op taluds van holle weg
- c) Petegem en Bevere, Langemeersen en overige Scheldemeersen; perceelsrandbegroeiingen met knotbomen, opgaande bomenrijen en rietkanten
- d) Petegem; halfverharde weg (Trage weg nr. 61b) en grazige dijk; opgaande bomenrijen

8° zichten:

- a) open zicht vanaf een dreef op de rand van het kasteeldomein van Petegem op de dorpskerk van Petegem
- b) open zicht vanaf de Muurstraat op de Steenkouter en op de Kloosterkouter
- c) open zicht vanaf de Meersstraat op de Kloosterkouter
- d) open zicht vanaf de halfverharde weg (Trage weg nr. 130) op de Langemeersen met de toren van de Sint-Walburgakerk als baken
- e) open zicht vanaf het jaagpad van de Schelde en de halfverharde weg (Trage weg nr. 61b) op de Langemeersen
- f) gefilterd zicht vanaf de Meersstraat over de Scheldemeersen met het massief van de Koppenberg als decor
- g) gericht zicht vanaf de Muurstraat op de kloostersite 'Abdij van Beaulieu' met de traptoren van het gastenkwartier als markante blikvanger
- h) gericht zicht vanaf het verlengde van de Muurstraat (Trage weg nr. 200) op de kloostersite 'Abdij van Beaulieu' met de traptoren van het gastenkwartier als markante blikvanger
- i) gericht zicht vanaf de halfverharde weg (Trage weg nr. 61b) op de kloostersite 'Abdij van Beaulieu' met de traptoren van het gastenkwartier als markante blikvanger.

Art. 3. De beheersdoelstellingen voor het cultuurhistorisch landschap zijn:

- 1° de algemene doelstelling van de bescherming als cultuurhistorisch landschap is het behoud van de erfgoedkenmerken en -elementen die de basis vormen voor de erfgoedwaarden;
- 2° de bescherming beoogt het behoud van oppervlakkige grondsporen van vroegere nederzettingen en van oppervlakkige bouwsporen en microreliëf op en rond de voormalige kloostersite;
- 3° de bescherming beoogt het behoud en het aangepast beheer van de voormalige kloostersite waarbij tuin-, boomgaard- en graslandpercelen met lijn- en vlakvormige begroeiing of beplanting (snoeivormen, knotbomen, opgaande (fruit)bomen, afsluitingshagen) worden behouden of geherwaardeerd en waar overige vlakvormige beplanting of begroeiing (bossen) maximaal wordt geweerd. De zone met bouwsporen en microreliëf van vroegere kloostergebouwen, muren, laad- en losplaats en visvijvers blijft wenselijk gevrijwaard van constructies en beplanting of begroeiing. Daar is behoud of herwaardering van graslandpercelen aangewezen, facultatief na herstel van oorspronkelijk reliëf. De storende halfverhardingen nabij het westelijke volume van het poortwachtershuis en nabij het huis zogenaamd 'Den Uil', kunnen bij voorkeur verwijderd of gereduceerd worden. Bovengrondse nutsleidingen langs de Abdijstraat worden wenselijk ondergronds gebracht, waarna bij voorkeur voor één type halfverharding op de voormalige kloostersite

- wordt geopteerd. De uiterlijke verschijningsvorm van het resterende gebouwenbestand van de kloostersite (poortwachtershuis met doorrit, kapelaanshuis, gastenkwartier met traptoren, huis zogenaamd 'Den Uil', schuur, kelder, waterput en bakhuis en drie vroegere dienstgebouwen en voormalige afhankelijke hoeve met kapel en bakhuis) wordt behouden met, waar mogelijk, herstel van karakteristieken. Bij eventuele aanpassingen aan de golfcourse Kasteel wordt waar mogelijk gestreefd naar een herstel van de vroegere vijvers en het oorspronkelijke maaiveld;
- 4° de bescherming beoogt het behoud van de afgesneden Scheldemeander waarbij het open water met bijhorende verlandingsvegetatie aangepast wordt beheerd. Bij eventuele aanpassingen aan de golfcourse Kasteel wordt waar mogelijk gestreefd naar een herstel van het oorspronkelijke maaiveld;
 - 5° de bescherming beoogt het behoud en het aangepast beheer van het meerskantgehucht Huiwede (tien verbouwde landarbeiderswoningen en vier verbouwde kleine hofsteden), waarbij tuin- en boomgaardpercelen met lijn- en vlakvormige begroeiing of beplanting (snoeivormen, knotbomen, opgaande (fruit)bomen, afsluitingshagen) worden behouden of geherwaardeerd. De architectuur, de typologie, de volumewerking en de vormtaal van de landelijke bebouwing (boerenhuizen, landarbeiderswoningen, bakhuizen) dient herkenbaar en leesbaar te blijven. Indien nieuwbouw of vervangbouw wordt gerealiseerd, dient ervoor gezorgd te worden dat deze nieuwe ingrepen geen negatieve impact hebben op de erfgoedwaarden van het meerskantgehucht. Dat kan door gebruik te maken van bestaande nokhoogtes, gabarit, gevelritmering, bouwmaterialen en typologieën die aansluiten bij de hierboven opgesomde erfgoedelementen. Waar het origineel buitenschrijnwerk van ramen, deuren en poorten van de constructies nog aanwezig is, wordt gestreefd naar maximaal behoud;
 - 6° de bescherming beoogt het behoud en het aangepast beheer van de open akkerlanden op de Steenkouter en Kloosterkouter waarbij lijn- en vlakvormige beplanting of begroeiing (houtkanten, opgaande bomenrijen, bossen, wijngaarden) maximaal wordt gewaardeerd. In de steilrand en op de taluds van de holle weg (gedeelte Meersstraat) kan een gevarieerde lijnvormige beplanting of begroeiing (houtkanten) behouden of ontwikkeld worden. Het reliëfkenmerk van de molenheuvel van de Nedermol wordt behouden, waarbij de begroeiing met bomen en struiken kan behouden blijven;
 - 7° de bescherming beoogt het behoud en het aangepast beheer van de graslandpercelen in de Scheldemeersen waarbij de verspreide punt- of lijnvormige beplanting of begroeiing (rietkanten, knotbomen, opgaande bomen) worden behouden of geherwaardeerd en waar vlakvormige beplanting of begroeiing (bossen) maximaal wordt gewaardeerd. Het plaatselijk akkerlandgebruik op drogere delen van de oeverwallen kan behouden blijven. De uiterlijke verschijningsvorm van de bewaarde wedstrijdtoeren wordt behouden met, waar mogelijk, herstel van karakteristieken. Een aangepaste inrichting voor vogelobservatie wordt voorgestaan;
 - 8° de bescherming beoogt het behoud en het aangepast beheer van de graslandpercelen in de Langemeersen in enerzijds een open en anderzijds een halfopen zone, waarbij het hooibeheer, al dan niet met nabegrazing, wordt gestimuleerd. In de open zone wordt lijn- of vlakvormige beplanting of begroeiing (knotbomen, opgaande bomen, bossen, behalve rietkanten) maximaal gewaardeerd. In de halfopen zone kan de verspreide punt-, lijn- of vlakvormige beplanting of begroeiing (rietkanten, knotbomen, opgaande bomen, kleine bosjes) worden

- behouden of geherwaardeerd. Relicten van vroegere grienden en verlaten veenkuilen worden omzichtig behouden.
- 9° de bescherming beoogt het behoud van de trage wegen in het gebied in onverharde of halfverharde toestand, deels gekasseid en plaatselijk opgesloten door een veldborduur;
 - 10° de bescherming beoogt het behoud van de leigrachtstructuur van de Rietgracht of Coupure als open water met onbeschoeide oevers en van het aansluitende netwerk van sloten en greppels;
 - 11° de bescherming beoogt een integraal waterbeheer waarbij de sterke grondwaterstroming met zowel diepe als ondiepe kwel in het gebied wordt geconserveerd en waarbij periodieke waterberging in de vallei mogelijk blijft. Het instellen van een actief peilbeheer in functie van soortenrijke graslanden wordt voorgestaan;
 - 12° de bescherming beoogt het tegengaan van versnippering, verstoring en horizontvervuiling in functie van het vrijwaren van waardevolle zichten, door het vermijden of waar mogelijk verwijderen, opruimen of vervangen van storende bebouwing, verlichting en afsluitingen.

Art. 4. De zakelijkrechthouder en de gebruiker houden het cultuurhistorisch landschap in stand en onderhouden het door:

- 1° het cultuurhistorisch landschap als een goede huisvader te beheren en de nodige voorzorgsmaatregelen te nemen tegen schade door brand, blikseminslag, diefstal, vandalisme, wind of water;
- 2° de toestand van het cultuurhistorisch landschap regelmatig te controleren;
- 3° regulier onderhoud uit te oefenen;
- 4° onmiddellijk passende consolidatie- en beveiligingsmaatregelen te nemen in geval van nood;
- 5° de oppervlakkige grondsporen van vroegere nederzettingen in het kouterareaal en de oppervlakkige bouwsporen en het microreliëf op en rond het voormalige klooster niet ongedocumenteerd verloren te laten gaan;
- 6° kenmerkende constructies en structuren in het landschap zoals opgesomd in artikel 2 oordeelkundig te onderhouden en in stand te houden;
- 7° waardevolle zichten in het gebied voldoende gaaf te houden. Het aanplanten van bomen en struiken moet worden afgewogen ten aanzien van de vastgestelde esthetische waarden met open, gefilterde en gerichte zichten, plaatselijk met waarneming van bakens of blikvangers, en rekening houdend met algemene regels inzake privacy en veiligheid;
- 8° de beleving van de rust en de stilte in het gebied te respecteren in functie van de landschapsbeleving. Werken of activiteiten in dit gebied passen hierbinnen en mogen de draagkracht van het gebied niet overschrijden.

Art. 5. Een toelating is vereist voor de volgende handelingen aan of in het cultuurhistorisch landschap:

- 1° het plaatsen van constructies met een minimale grondoppervlakte van 6 m² en een minimale hoogte van 4 meter, met uitzondering van niet-permanente en verplaatsbare constructies binnen een straal van 30 meter rond een vergund of vergund geacht gebouw;
- 2° het slopen, verbouwen of heropbouwen van constructies die als erfgoedelement zijn opgenomen of als karakteristiek gebouw zijn aangegeven in het beschermingsbesluit;

- 3° het aanbrengen, vervangen of wijzigen van opschriften, publiciteitsinrichtingen of uithangborden, met uitzondering van verkiezingspubliciteit en met uitzondering van publiciteitsinrichtingen, waarbij wordt bekendgemaakt dat het goed te koop of te huur is, op voorwaarde dat de totale maximale oppervlakte niet meer bedraagt dan 4 m²;
- 4° het plaatsen of wijzigen van boven- en ondergrondse nutsvoorzieningen en leidingen;
- 5° het plaatsen of wijzigen van afsluitingen, met uitzondering van gladde schrikdraad en prikkeldraad en prikkeldraad met houten, ontschorste smalle palen, ten behoeve van veekering;
- 6° het aanleggen, structureel en fundamenteel wijzigen of verwijderen van wegen en paden;
- 7° het vellen of beschadigen van bomen en struiken of kleine landschapselementen, en elke handeling die een wijziging van de groeiplaats en groeivorm van de bomen en de struiken tot gevolg kan hebben;
- 8° het aanleggen of wijzigen van verharding met een minimale gezamenlijke grondoppervlakte van 30 m² of het uitbreiden van bestaande verhardingen met minimaal 30 m²;
- 9° het plaatsen of wijzigen van straatmeubilair, met uitzondering van niet-aard- en niet-nagelvaste elementen en verkeersborden vermeld in artikel 65 van het Koninklijk Besluit van 1 december 1975 houdende algemeen reglement op de politie van het wegverkeer en van het gebruik van de openbare weg;
- 10° het aanleggen van sport- en spelinfrastructuur of parkeerplaatsen;
- 11° het fundamenteel en structureel wijzigen van de aanleg van erfbeplantingen;
- 12° het organiseren van grote evenementen, die het normaal gebruik van het beschermd cultuurhistorisch landschap overstijgen;
- 13° het scheuren van grasland of het omzetten van grasland in akkerland of bos van:
 - a) historisch permanent grasland: een halfnatuurlijke vegetatie die bestaat uit grasland dat gekenmerkt wordt door het langdurig grondgebruik als graasweide, hooiland of wisselweide met cultuurhistorische waarde of met een soortenrijke vegetatie van kruiden en grassoorten waarbij het milieu meestal wordt gekenmerkt door de aanwezigheid van sloten, greppels, poelen, uitgesproken microreliëf, bronnen of kwelzones;
 - b) overig grasland in de groengebieden, parkgebieden, buffergebieden, bosgebieden, valleigebieden, brongebieden, agrarische gebieden met ecologisch belang, agrarische gebieden met bijzondere waarde, natuurontwikkelingsgebieden, gebieden voor gemeenschapsvoorzieningen en openbare nutsvoorzieningen met als overdruk overstromingsgebied, wachtbekkens en militaire domeinen, ontginningsgebieden die een van de bestemmingen, vermeld in dit artikel, als nabestemming hebben, op de plannen van aanleg en de ruimtelijke uitvoeringsplannen met toepassing van de VCRO;
- 14° het plaatsen of wijzigen van oeverbeschoeiing;
- 15° het aanplanten van bomen en struiken die geen vervanging zijn van afgestorven of verdwenen bomen en struiken of andere kleine landschapselementen;
- 16° elke reliëfwijziging van de bodem, wijziging van het hydrografisch netwerk of ander werk of handelingen die impact kunnen hebben op het grondwaterpeil;
- 17° het achterlaten van slib. Een normaal onderhoud van de openbare waterlopen blijft toegelaten voor zover het slib oordeelkundig wordt open gespreid en voldoen aan de geldende normen;
- 18° het omzetten van akkerland naar grasland of naar bos;

- 19° het uitvoeren van (graaf)werken die de stabiliteit van gebouwen en constructies met erfgoedwaarde in gevaar kunnen brengen;
- 20° het uitvoeren van de volgende werken aan het dak en de buitenmuren van constructies die als bouwkundig erfgoed zijn opgenomen in het beschermingsbesluit:
- a) het verwijderen, vervangen, wijzigen of verstevigen van constructieve elementen;
 - b) het verwijderen, vervangen of wijzigen van dakbedekking en gootconstructies;
 - c) het aanbrengen, verwijderen, vervangen of wijzigen van de kleur, textuur of samenstelling van de afwerkingslagen;
 - d) het aanbrengen, verwijderen, vervangen of wijzigen van buitenschrijnwerken, deuren, ramen, luiken, poorten, inclusief de al dan niet figuratieve beglazing, beslag, hang- en sluitwerk;
 - e) het aanbrengen, verwijderen, vervangen of wijzigen van aard- en nagelvaste elementen, smeedijzer en beeldhouwwerk, inclusief nieuwe toevoegingen.

Er is geen toelating vereist voor:

1° regulier onderhoud;

2° passende consolidatie- en beveiligingsmaatregelen in geval van nood.

Brussel, 04/06/25

De Vlaamse minister van Begroting en Financiën, Vlaamse Rand,
Onroerend Erfgoed en Dierenwelzijn,

Getekend door: Ben Weyts (Signature)
Getekend op: 2025-06-04 19:28:33 +02:00
Reden: Ik keur dit document goed

Weyts Ben

Vlaamse
overheid

Ben WEYTS